

Inleiding

Dit boek gaat over jou. Het is een uitnodiging om na te denken over de kracht van je eigen woorden, over de schoonheid van een duidelijke boodschap en over de wijsheid die je als beginnend of ervaren schrijver reeds in je hebt zitten.

Als auteur weet ik hoeveel vreugde schrijven mij steeds opnieuw schenkt. Hiermee beken ik kleur. Als je een boek wil schrijven, haal je er best ook energie en plezier uit. Misschien moet je eerst schrijfervaring opdoen om te achterhalen of schrijven echt iets voor jou is. Het schrijven zelf is de hoofdactiviteit zonder dewelke er geen boek kan ontstaan. Anderzijds komen er heel veel andere zaken kijken bij het schrijven van een goed non-fictieboek.

Met dit boek wil ik bijdragen aan jouw schrijfplezier. Door het te hebben over al die andere zaken om te komen tot een degelijk non-fictieboek wil ik jou helpen om inzicht te krijgen in de verschillende deelaspecten van schrijven. Het is mijn ambitie jou als schrijver zin te doen krijgen, enthousiast te maken en de hele onderneming te zien zitten met het einde voor ogen. Dat is het afgewerkte boek, als vrucht van jouw arbeid, als iets dat dicht bij jou staat, als iets waar je trots op kunt zijn.

We zullen het hebben over schrijfdynamiek en de belangrijkste betrokkenen, de schrijfcyclus en het schrijfproces, mentaliteit en zelforganisatie, tekstopbouw en het resultaat, tekstgenres en allerlei schrijftechnieken. Dit hele arsenaal aan inzichten geeft jou een blauwdruk van een mogelijk te volgen weg richting de publicatie van jouw non-fictieboek.

Houd daarom steeds pen en papier bij de hand om spontane en relevante gedachten op te schrijven terwijl je door dit boek gaat. Wat je zult lezen, kan gedachten en associaties met jouw eigen wereld stimuleren. Elke schrijver, inclusief jij, beste lezer, draagt een notitieboekje bij zich om reflecties, ideeën, creatieve fantasieën en inspirerende citaten te verzamelen. Je stelt ze veilig en bewaart ze om later te herontdekken. Bovendien bevestigt onderzoek keer op keer dat met de hand schrijven diepgaander leren en lezen bevordert. Het is ook de beste manier om te onthouden wat je hebt opgeschreven. Dat is dubbele winst. Gewoon doen dus.

Schrijven, hoezo?

Wat is schrijven eigenlijk? Geschreven woorden bezitten een bijzondere communicatieve kracht. We sturen dagelijks tekstberichten naar dierbaren, een levendig geschreven gedicht raakt ons, een wereldleider brengt een speech die ons ontroert, overtuigt of irriteert. Een goed geschreven tekst kan het verschil maken bij het sluiten van een belangrijke zakelijke deal, het winnen van vertrouwen of het verbinden met mensen.

We denken en schrijven via taal. Geschreven tekst is een manifestatie van onze gedachten. Haar rol in hoe we denken, naar de wereld kijken, met mensen omgaan en begrijpen wie we zijn, kan niet worden onderschat. Het is een van die cruciale elementen die ons onderscheiden van niet-menselijke dieren waardoor we een unieke plaats op aarde hebben verworven.

Menselijke vooruitgang is gestoeld op het geschreven woord. De menselijke geschiedenis zelf begint met de eerste geschreven bronnen. Volledige beschavingen ontwikkelden zich op basis van wat werd opgeschreven in wettelijke teksten. We kunnen teruggaan naar de achttiende eeuw v.o.t. toen de zesde Babylonische koning Hammurabi regeerde en een codex liet vastleggen op een stèle van zwart dioriet. Deze Codex van Hammurabi is een van de eerste wetgevende geschriften. Na de komst van de eerste steden bevorderde

het schrift de wereldwijde handel door geschreven overeenkomsten. Steden werden efficiënte en welvarende organisaties dankzij het geschreven woord.

Het geschreven woord is een recente menselijke uitvinding, terwijl het gesproken woord ouder is dan onze menselijke soort. Schrijven is niet natuurlijk en leren we als kind maar moeizaam aan. Het is (nog) niet genetisch of evolutionair verankerd. Het vraagt tijd, veel inspanning en oefening om goed te leren schrijven. Het is een handeling die veel van onze verbeelding vraagt, want waar we als spreker de ander voor ons zien en er een vorm van simultane interactie ontstaat, bestaat een lezer tijdens het schrijven enkel in onze verbeelding.¹

We doen het allemaal, leren lezen en schrijven. Al vanaf de kindertijd experimenteren we met het aan elkaar rijgen van de eerste letters als we proberen onze namen op te schrijven. Al snel beheersen we verschillende korte woorden met één lettergreep. Naarmate we ouder worden, lezen, schrijven en begrijpen we complexere woorden, zinnen en teksten. We zijn hierbij snelle leerlingen. Als jongvolwassenen hebben we het vermogen om met anderen te communiceren en kunnen we in één of meer talen schrijven.

Geleidelijk aan leerden steeds meer mensen in moderne samenlevingen lezen en schrijven. Sinds mei 2023 leven we met iets meer dan acht miljard op deze planeet. Volgens het World Economic Forum was eind 2022 87% van de wereldbevolking geletterd. In 1820 was dat wereldwijd slechts 12%. Dat geeft te denken over de kracht van menselijke vooruitgang, gerealiseerd in slechts twee eeuwen.²

Er wordt al snel veel van ons verwacht als schrijvers. Tikken op glazen schermen of een toetsenbord beschouw ik ook als schrijven. Aan de vooravond van het tweede kwartaal van de eenentwintigste eeuw beweegt het schrijven in de moderne wereld zich met de snelheid van het licht. In het dagelijks leven gebeurt het schrijven vaak informeel en grotendeels onbewust. De bijna drie miljard actieve gebruikers wereldwijd op een socialemediaplatform als Facebook (maart 2023) illustreren dit overvloedig.³

De doorontwikkeling van artificiële intelligentie (AI) en de lancering van het interactief taalmodel ChatGPT door OpenAI eind 2022 en vergelijkbare AI-modellen als Copilot van Microsoft hebben voor een paradigmaverschuiving gezorgd. Maakt dit elke menselijke schrijfpoging overbodig? In een van de latere hoofdstukken in dit boek vind je een antwoord op deze pertinente vraag. De schrijfcyclus laat ruimte voor een AI-assistent. Dat gezegd zijnde is de vooruitgang van AI-schrijftools ongezien. Er zijn op dit moment reeds tal van innovatieve manieren waarmee AI ons kan helpen om informatie sneller te verwerken op maat van onze behoeften. Schrijven vormt daarop geen uitzondering. Negeren heeft geen zin, het optimaal leren gebruiken als middel met het menselijk oordeelsvermogen als maatstaf bij de invoer en uitvoer vormt de uitdaging.

Waarom dit boek?

Mensen zijn verhalenvertellers. Met verhalen geven we betekenis aan onze ervaringen, indrukken en diepste emoties. Het ene verhaal beklijft meer dan andere omdat het meer drama bevat of sterker tot de verbeelding spreekt. Andere lijken op het eerste gezicht persoonlijker, maar beklijven toch omdat ze een universeel menselijk thema weerspiegelen. De kracht van een stuk non-fictie wordt gevoed door de bezieling en het in woorden vatten van de beleving van de schrijver. Men zegt weleens dat elk mens een boek in zich heeft. En hoewel niet alle levensverhalen even boeiend of inspirerend kunnen zijn voor anderen, zijn ze wel steeds uniek en bevatten ze tegelijk diepmenselijke elementen die we allemaal kennen. Het verlies van en rouw om een dierbare, de potentiële schoonheid van de dingen rondom ons of de diepgaande passie voor een specifiek kennisdomein die van de pagina's spat.

De bestaansreden voor dit boek is gegroeid uit de overtuiging dat vele verhalen die in hoofden van mensen leven het verdienen om verteld te worden, zeker als dit vanuit een kwetsbaarheid gebeurt. Soms kerven de dingen die we meemaken zodanig diepe groeven in onze ziel, dat we manieren nodig hebben

om ze te verwerken of het leed ervan te verlichten. Schrijven kan hiertoe een oplossing zijn. Anderzijds kun je ook een visie ontwikkeld hebben binnen het professionele domein waarin je al jaren actief bent. Een door ervaring geboetseerde visie vastleggen in een boek kan anderen inspireren en doen nadenken. Lezers kunnen leren of geïnspireerd worden door krachtige verhalen van anderen doordat ze leefwerelden raken of diepmenselijke noden en behoeften weerspiegelen.

Toen mijn zoon in 2010 heel ernstig ziek werd na een acute sepsis en zijn leven aan een zijden draadje hing, wist ik niet dat ik dit negen jaar later zou neerschrijven. Ik schreef het relaas van drie maanden intensief ziekenhuisleven in de eerste plaats neer als therapie en diepgaande reflectie over ouderschap, angst en de betekenis van een mensenleven binnen een universitair ziekenhuis. Het bleef vooralsnog ongepubliceerd en diende andere doelen. Mijn nu veertienjarige zoon zou ooit oud genoeg zijn om te begrijpen dat zijn motorische beperking een klein offer was in ruil voor het leven dat hij verder zou kunnen leiden, mede dankzij mijn neergeschreven verhaal. Het schrijven van dit verhaal hielp mij als vader en mens om weer een emotioneel evenwicht te bereiken na een traumatische ervaring.

Het schrijven van zeer persoonlijke non-fictie werkt helend, in de eerste plaats voor de schrijver, maar vaak ook voor lezers. Er zijn echter ook beperkingen. Limieten die men zichzelf oplegt of aanpraat, maar evenzeer een gebrek aan kennis over hoe je begint aan het schrijven van een boek. Velen malen jarenlang over een persoonlijk verhaal dat een interessant boek zou kunnen zijn, zonder dat het er uiteindelijk komt. Ze zijn echter wel overtuigd dat het een meerwaarde zou kunnen zijn, maar weten vaak niet hoe eraan te beginnen.

Jij hebt als lezer dit boek ter hand genomen omdat je voldoende gelooft in het verhaal dat jij wil vertellen, maar niet weet of het goed genoeg is of interessant bevonden zal worden. Twijfel en zelfkritiek zijn op zich niet slecht, maar mogen niet verlamdend werken. Dat zou jammer zijn voor het verhaal dat hierdoor niet geschreven en gelezen kan worden.

Met het boek dat je in handen hebt, wil ik jou als aspirant-schrijver begeleiden en helpen een non-fictieboek te schrijven dat in je hoofd aan het rijpen is of al klaar zit om eruit te vloeien. Het is mijn ambitie om mensen vanuit inzicht, overtuiging en *goesting* aan het schrijven te krijgen. Het reikt een duidelijke en integrale methodiek aan die mentale en andere barrières kan wegnemen, die ruimte schept voor schrijven en herschrijven, die een aspirant-schrijver bij de hand neemt en aanmoedigt om het verhaal stap voor stap te vertellen, op een zo goed mogelijke manier.

Zodra je je woorden toevertrouwt aan scherm of papier, zodra je actieve betrokkenheid als schrijver wordt gevoeld, zodra je wil om begrepen te worden sterk genoeg is, zullen mensen je werk lezen, heb je invloed met je boek en boodschap en kun je een nieuwe wereld creëren voor jezelf en anderen. Jij beslist hoe die wereld eruit zal zien. Jouw woorden doen ertoe. Ze geven betekenis aan de wereld.

Onderweg hoop ik samen met jou de ware waarde van schrijven als een diepgaande menselijke handeling te herstellen. Schrijven verandert mensen, zowel de schrijvende als de lezende partij. De eerste ontdekt en vindt zichzelf, de laatste raakt geïnspireerd om hetzelfde te doen.

Invloed en belang van goede non-fictie

Ik las het grootste deel van *Sapiens: A Brief History of Mankind* van Yuval Noah Harari in juni 2017. Ik begon te lezen vroeg in de ochtend in een Schotse pub en las die dag door tijdens de lange ondergrondse rit in de Londense metro en de vlucht van Londen naar Brussel. Het boek nam me zodanig in beslag dat die ene dag van reizen en lezen mijn wereldbeeld drastisch veranderde. Het boek verscheen in april 2015, werd een bestseller waarvan er ondertussen miljoenen exemplaren werden verkocht. Harari biedt ons een revolutionair perspectief op een paar miljoen jaar menselijke geschiedenis, dat heerlijk is geschreven en dus gemakkelijk wegleest, heel omstandig en helder is

opgebouwd en tegelijk met de accuratesse van een historicus is uitgevlood. Hij deed er jaren over om het onderzoek op te bouwen en de verhaallijn uit te zetten en te verbeteren.

Goede non-fictieboeken bestaan in vele vormen en maten. Soms literair en gelaardeerd met fictionele elementen, maar steeds met de bedoeling de lezer op de een of andere manier te inspireren en te laten leren. Biografieën zijn per definitie non-fictie omdat ze zijn gebaseerd op onderzoekswerk, interviews en fact checking. Zo zijn de levensverhalen van Leonardo da Vinci, Steve Jobs, Benjamin Franklin en recent ook Elon Musk schitterend te boek gesteld door Walter Isaacson. Dat zijn boeken die veel voorbereiding vragen. Een biograaf heeft immers de intentie een waarheidsgetrouw narratief op te zetten over het leven van (een bekend) iemand. Ondanks de 688 pagina's leest het leven van Musk als een sneltrein door de schrijfstijl en de keuze voor korte flitsende hoofdstukken. Het is concreet, waarachtig en bij wijlen aangrijpend, maar tegelijk ook gewoon goed verteld. Een feitelijk relaas goed vertellen, kun je leren.

Voorgaande twee voorbeelden doen de indruk ontstaan dat non-fictie waar-gebeurde verhalen zijn die worden neergeschreven om lezers te beklijven. Non-fictie is echter veel ruimer. Elk boek gebaseerd op expertise in een bepaald domein kan gecategoriseerd worden onder non-fictie. Ook voor mensen die de ambitie hebben om een dergelijk boek te schrijven, kan dit boek een handig instrument zijn. Kwaliteitsvol studiemateriaal is belangrijk en inspireert honderden, zo niet duizenden jonge studenten aan de vooravond van een professionele carrière. Als auteur schreef ik drie van dergelijke werken. Ook dat is non-fictie. In het beste geval worden waarachtige illustraties en voorbeelden gebruikt om de inhoud kracht bij te zetten en kun je een breder publiek bereiken met je expertise.

Alles wat niet aan de verbeelding van de auteur ontspruit, is per definitie non-fictie, zeggen sommigen. Wat effectief heeft plaatsgevonden, maakt dan deel uit van een non-fictieboek. Of het inspireert of niet, hangt dan weer af van de mate waarin de lezer zich kan vinden in het verhaal en bepaalde passages

intellectueel of emotioneel resoneren. Er bestaat niet echt een toverformule voor het schrijven van een goed verkopend non-fictieboek. Schrijven is werken en jezelf aan een taak kwijten die vaak complex is en nieuwe inzichten vergt. Onderzoek ook. Je hebt een methode nodig die je in staat stelt de juiste dingen te doen om jezelf niet te snel te verliezen in details. Eerst de pertinente vragen proberen te beantwoorden, structuren bouwen om nadien in de pen te kruipen en alles aan elkaar te rijgen. Schrijven en herschrijven is zwoegen. Hiervoor bestaat helaas geen shortcut.

Delen wat je weet, inspireren met wat je deelt

Wie erin slaagt om menselijke ervaringen uit eerste hand te vertellen door ze neer te schrijven, komt meestal tot een krachtig authentiek verhaal dat ons raakt. Zo verging het ook Krista Bracke, die met haar boek *Mijn leven op stellen* het relaas doet van haar gevecht tegen een agressieve bacteriële infectie die haar hele leven omgooit. Haar ervaringen vanuit het ziekenhuisbed bekliven omdat ze gaan over leven en dood, lijden en overleven, leren leven met lijden en doorzettingskracht. Er spreekt kracht en hoop uit, waardoor haar verhaal inspirerend kan zijn voor anderen. Ze biedt een uniek perspectief op een ervaring die weinigen kunnen navertellen. Door haar ervaringen als radiojournaliste heeft ze de gave van het woord en beseft ze wellicht vrij snel dat dit unieke verhaal verteld moest worden en als boek interessant zou kunnen zijn voor anderen.⁴

Zo verging het ook een andere journalist die voor het magazine *Mountaineering* in 1996 een groep alpinisten onder leiding van Rob Hall vergezelde om de Mount Everest te beklimmen. Zijn scherpe pen legde een tragisch verhaal vast op weg naar het dak van de wereld waar een groep gepassioneerde mensen op acht kilometer hoogte komt vast te zitten tussen hun overmoed en de meedogenloze natuurkrachten. De bestseller *Into Thin Air* van de Amerikaanse alpinist en auteur John Krakauer werd in 2015 verfilmd en opende het 72ste filmfestival van Venetië.⁵

Beide auteurs zijn dan wel journalisten, maar wisten zich vooral in extreme omstandigheden te handhaven om de basis te leggen voor een relaas dat nadien velen wist te beroeren. Hun ervaringen zijn uniek en de moeite waard om te vertellen. Niet iedereen maakt dingen mee die even aangrijpend of meeslepend zijn en niet iedereen heeft het in zich om een non-fictieboek te schrijven over wat ze hebben meegemaakt.

Als auteur van non-fictieboeken laat ik me leiden door twee fundamentele krachten: de passie voor het schrijven en de drang om anderen te inspireren en te laten nadenken over het geschrevene. Beide krachten ontstaan vanuit een ontembare bron van nieuwsgierigheid en honger om dingen beter te begrijpen. Auteurs hebben verschillende redenen waarom ze beginnen te schrijven. Dat is voor iedereen anders. Veel van mijn collega's aan de hogeronderwijsinstelling waar ik lesgeef, schrijven een boek over hun vakgebied omdat dit hun leermateriaal in grote mate professionaliseert. Dat is een legitieme reden om een boek te schrijven. Anderen die ik ken hebben al jaren een boek in hun hoofd zitten dat maar niet geschreven raakt, door vermeend gebrek aan tijd, geen plan van aanpak of een ontbrekende methodiek als gids.

Waarover gaat dit boek?

Nog een laatste opmerking over de structuur van dit boek. Hoewel de hoofdstukken elkaar op een logische lineaire manier opvolgen, kun je inpikken in het boek op om het even welke plaats, vertrekkende van om het even welk hoofdstuk.

Het boek heeft de centrale figuur van de schrijfpiramide als basis, die is opgebouwd rond zes kernvragen. Hieraan besteed ik in de eerste twee hoofdstukken uitvoerig aandacht. In alle daaropvolgende hoofdstukken komen de antwoorden op deze vragen steeds op de een of andere manier terug. In het derde hoofdstuk duiken we in het schrijfproces en de schrijfcyclus om ons in het daaropvolgende hoofdstuk te buigen over mogelijke moeilijkheden die

je kunt ondervinden bij het aanvatten van het schrijfproces en tijdens het schrijven zelf. In het vijfde hoofdstuk staan we stil bij de succesfactoren van een degelijk non-fictieboek. Zowel compositie en structuur als de principes van een kwalitatieve tekst komen hierbij aan bod, inclusief stijl, *tone of voice* en krachtig argumenteren. In het slothoofdstuk tracht ik je kort mee te nemen in de wereld van het publiceren, zelf of via een uitgever. Hoe pak je dit het best aan? Wat zijn de voor- en nadelen van beide alternatieven? Waarom is het altijd zinvol om een marketingstrategie voor je boek te bedenken?

Nog een laatste opmerking. Krijg je tijdens het lezen van dit boek zin om te schrijven? Leg het dan weg en begin met schrijven. Dat zou me enorm plezier doen. Het kan evengoed dienen als naslagwerk om jou bij te staan tijdens een bepaalde fase van de schrijfcyclus, dus van A tot Z lezen kan, maar is geen *must*. Ik hoop van harte dat het jou kan helpen om jouw schrijftenties op de juiste manier te kanaliseren en dat non-fictieboek op papier te krijgen. Als dat lukt, dan ben ik in mijn opzet geslaagd. Voel je vrij om ervaringen met dit boek of met jouw manuscript dat hierdoor beïnvloed wordt te delen, te bespreken of op welke manier dan ook mee te nemen.